

senfum Domini, aut quis consiliarius ejus fuit? &c. Sap. 9. 13. Quis enim hominum poterit scire consilium Dei? &c. Ephes. 6. 13. Accipite armaturam Dei, ut possitis resistere in die malo &c. Sap. 5. 18. 19. Accipiet armaturam Zelus illius &c. Hebr. 1. 3. Qui cum sit splendor gloriae, & figura substantia ejus. &c. Sap. 7. 26. Candor est enim lucis aeterna, & speculum sine macula Dei Majestatis, & imago bonitatis illius. m Vide Lorinum Praefat. in hunc Librum, Corn. a Lap. P. Alexan. in V. T. n Sap. 14. 13. O Sap. 5. 1. 2. 18. & 6. 6. 7. p Sap. 2. 12. 14. &c.

& Tridentinum sess. 4. in quorum canone Divinarum Scripturarum suus est Libro Sapientiae locus. Inter Veteres PP. nemo ferme hunc illaudatum praeferit; quorum alii genuinum Salomonis Opus, alii Prophetarum cujusdam, omnes tamen Sacri Authoris censuerunt. Potest etiam hic revocari argumentum à praescriptione deductum; neque enim fas est adversarios accusantes contra receptam tot saeculorum possessionemmittere. Ostendant illi contra nostrum jus monumenta, si quae habent; falsi arguant, & refutant tot Concilia, tot Authores Ecclesiasticos sapientissimos eque ac doctissimos, nostram persuasionem tuentes. Contra illos prius quam contra nos causa augenda est. Prophetica etiam oracula in hoc Opere expressa, & à Patribus agnita, auctoritatis ipsius monumentum sunt apertissimum. Eorum loco haberi possunt ea, quae de futuro Idololatriae excidio (n), de Judicio Dei in impios (o) ibidem leguntur. Quod tamen maxime Doctores, ac Veteres etiam Patres detinuit, oraculum esse de supplicio Justi (p), adeo expressum, ut ipsam penè Dominicam passionem oculis subjicere videatur; quod sanè adeo apertum futuri oraculum Grotio visum est, ut adjectum

ab aliquo Christiano post obitum Servatoris locum crediderit. Vix est tamen, ut ejus Authoris suspicio aliquid apud Lectores valeret, cum totius Libri contextui Oraculum illud summè cohaereat. Sanè aliter Patribus creditum est [q], testimonium illud, vel oraculum in Jesu Christo impletum Judaeis & Paganis objicientibus. Neque Rabbinis Opus illud penè rejicitur. Ex eo testimonium in Praefatione in Pentateuchum à Moysè filio Nachman laudatum supra adduximus; & Joannes Picus Mirandulanus (r) perhibet, apud Judaeos legi consuevisse Librum Sapientiae Hebraicum, Opus, ut illi quidem autumant, è medulla Legis Mosaeicae à Salomone deductum; sed illud satis à nostro differt. S. Isidorus Offic. l. 1. c. 12. Sixtus Senensis Bibl. l. 8. her. 9. Christophorus à Castro, Confalvus Cervantes, Joannes Lorinus in suis Praefationibus ad hunc Librum contendunt, scriptum prius in Hebraeo Librum, deinde à Septuaginta Graecè linguae traditum fuisse. Sed horum opinio longius, quam par est, excurrit. Hebraei Opus illud legunt è Graeco in Hebraicum translatum; & bonà fide agnoscunt, nunquam in Canone Hebraico receptum Opus fuisse.

q Tertull. contra Marcion. l. 3. Clem. Alex. Strom. l. 5. Laet. lib. 4. cap. 16. Cypr. de Sion, & Sina. Ambros. l. 2. Offic. c. 6. & 7. Author Oper. imperf. in Matth. hom. 43. Cyril. in Isa. 59. Aug. de Civ. Dei l. 17. cap. 20. & l. 12. contra Faust. c. 44. r Praefat. in Heptapla apud Cornel. hic.

DISSERTATIO DE AUTHORE LIBRI SAPIENTIAE.

SI tota hujus rei controversia inter Catholicos Authores de auctoritate Libri nihil ambigentes verteret, non esset planè cur operosior ea de re Dissertationem institueremus, quam quae à nobis antea, de auctoritate plurimum Sacrorum Librorum ab Ecclesia eque ac ab Heterodoxis probatorum; quanquam aliqui Scriptorem habeant dubium, & incognitum. Semel ac enim de scripto, Spiritu Sancto Authore, Libro inter partes convenit, non est cur negotium fieri debeat de certo determinando organo & instrumento, quo Deus usus est. Verùm illam agitamus quaestionem, in qua plures de Scriptore Operis in se potissimum disputationem idè suscipiunt, ut ejus auctoritatem oppugnent, & obscuro Authoris patrocinium assumant, quò apocryphi notam Libro inurant. Horum ausu ut occurramus, Dissertatione hac suscipimus demonstrandum, Librum Sapientiae, quanquam ignoto Authore scriptum, suam tamen obtinere inter ceteros Sacrae Scripturae auctoritatem. Pluribus Catholicis Scriptoribus non alium hujus Authorem querendum visum est, quàm Salomonem, à quo, inquit, Hebraicè scriptum Opus, à Septuaginta unà

cum ceteris ejus Authoris, Graecè redditum est (a). Sub ejus nomine frequenter à Veteribus PP. laudatur (b); neque alium fermè praeferebat titulum in Exemplaribus Graecis. Non aliam sanè personam, quàm Salomonis, sustinet ubique Author, ut apertius se prodatur in hoc Opere Salomon, quàm in aliis quibuscumque Libris (c). Constat etiam inter omnes, indignum non esse Opus viro sapientissimo, atque eruditionis gloria insigni; neque à Salomonis abludere ejus axiomata, & sententias. Si Graecum tantummodò Libri Exemplar maneat, non statim inferendum est, inquit hujus sententiae patroni, nunquam Hebraicè scriptum Librum fuisse. Quot enim supersunt hodie Libri in alium sermonem translati, quorum textus originalis perit? Quot insuper Libri certo cuidam Authori sine controversia deputati, obscuriores exhibent genuini operis characteres, quàm qui hunc Librum Salomonis esse demonstrant? Haec speciosiora sunt pro hac sententia argumenta. Quibus reponimus, vix fieri potuisse, ut genuinum Salomonis Liber, & ex Hebraeo à Septuaginta in Graecum translatus adeò Judaeos latuerit, ut nullum haberet in eorum canone locum. Quis autem se vidisse

a Sixtus Senensis. Bibl. l. 8. her. 9. Christoph. à Castro hic, Confalvus Cervantes Praef. in lib. Salom. Roger. l. de lib. canon. c. 24. Salmer. t. 1. Proleg. 8. b Tertull. de Praescript. c. 7. Cypr. de testim. l. 3. c. 15. 52. 58. Ambros. de Parad. c. 7. Hilar. in Pl. 127. Clem. Alex. Strom. l. 6. Origen. de Princip. l. 1. Alban. in Synop. Basil. l. 5. contra Eunom. c. penultimo. Vide Cornel. à Lapid. & Lorin. hic. c Sap. 7. 1. & 9. 7. &c.

d Epist. ad Paul. seu prolog. Galeat. Apud Hebraeos nusquam exeat, & ipse stilus Graecam eloquentiam redolet.

e Hieronym. in prolog. Galeat. f Aug. de Civ. vit. l. 17. cap. 20. Alii duo, quorum unus Sapientia, alter Ecclesiasticus dicitur, propter eloqui nonnullam similitudinem, ut Salomonis dicantur, obtinuit consuetudo, non autem esse ipsius, non dubitant Doctores. g In Prolog. Galeat. Alius Pseudepigraphos, hoc est, falsis inscriptus, qui Sapientia Salomonis inscribitur. h Casfer. Sap. 3. 14. cum Isa. 56. 4. & Sap. 9. 13. cum Is. 40. 13. & Sap. 13. 11. & 14. 8. cum Jerem. 10. 3. 4. 5. & Bar. 6. 3. &c. i Vide Tertull. de coron. Militis cap. 9.

diffe Exemplar illud Hebraicum nunquam jactavit? Ne verbum quidem eà de re apud Interpretem. Latuit in ea lingua Josephum, Philonem, S. Hieronymum (d). Facile igitur nunquam scriptum fuisse persuademur; maxime cum phrasès, stilus, & cetera omnia nihil Hebraicum, Graecum verò plurimum sapiant. Testimonia Scripturae è Septuaginta laudantur, sicut & loca quaedam excerpta è Libris diu post Salomonem scriptis. Nonnisi autem temerè accusarentur Judaei in odium Christianorum hujus Libri auctoritatem, & oracula in obitu Jesu Christi impleta obrudentium; Textum originale suppressisse. Res est enim hæc ardua, atque vix persuadenda, cujus hypothesi sexcenties everfa, vix amplius sustineretur. Fac voluisse Judaeos, an ne potuissent? fac potuisse, quid profecissent, relicta Graecae ejusdem Operis Versione unà cum aliis pluribus Scriptis, quibus non minus luculenter Religionis nostrae veritas adstruitur? Patrum auctoritas unici est quidem momenti ad veritatem fidei, & auctoritatem Textus asserendam; quin & in ea re maxime desertur uniformi, & constanti illorum assensui; cum verò de aliqua critica veritate res est, maxime si in sententias abeant planè diversas, non est cur de eorum auctoritate fieri debeat prejudicium. In hac quaestione Veteres neque satis constantes, nec uniformes loquuntur; aliqui enim abjudicant à Salomone opus (e); alii ambigunt; nemo satis constanter rem asserit. Laudant illi quidem pro recepto in Ecclesiam more Librum Sapientiae Salomonis, quo generali nomine non unum hunc Librum intelligunt, sed & Proverbia, & Ecclesiastem, ac tandem Ecclesiasticum (f). Titulus Graecorum Exemplarium nullo validiori est argumento, quàm ipsum Salomonis nomen ab ipso sibi Scriptore in Opere vindicatum. Solemne erat Antiquis, Operibus suis nomen illius inscribere, cuius personam in eodem Opere loquentem inducebant: ita Platonis Dialogi praeferebant nomina Socratis, Timæi, Protagoræ; & Ciceronis Liber de claris Oratoribus nomen Bruti; alterum ipsius opus nomen Hortensii; ac tandem Xenophon Librum suum, quo optimum Principem formavit, Cyrum, (cujus potissime sunt in Libro partes) inscripsit. An proinde hinc Authoribus deputaretur Opus, & non potius Platoni, Ciceroni, & Xenophonti, qui Lucubrationibus suis externa nomina indiderunt? Testatur apertissime S. Hieronymus, nomen Salomonis adscititium esse Libro, & ementium (g). Quæ in Libro apparet cum sententiis & stilo Salomonis consonantia, abundè demonstrare videtur alterius fuisse à Salomone Authoris. Neque enim Princeps disertissimus è suis libris sententias excerptet, nec alibi expressa repetere voluisset; nunquam etiam potuisset loca ex Isaia, & Jeremia laudare, utpotè illis Prophetis vetustior (h). Manet tamen apud nos eadem Operis estimatio idemque meritum; fatemur enim suo titulo, nempe Sapien-

tià Salomonis, non indignum; quin & parenti solem tribuimus longè illustriori & sapientiori, nempe Spiritui Sancto, Authorem Operis afflanti, quemadmodum & Salomoni scribenti praesto fuit. Prætereundum hic censeo, quod est alibi animadvertendum, de phrasibus Paganicis, quibus Opus aspergitur, ut de Rege Adis, vel Plutone, de ambrosia &c. quæ porro fabellæ Salomone recentiores videntur; quemadmodum & eandem recentiore ætate sapiunt, quæ de roseis corollis leguntur cap. 2. 8. (i). S. Augustini ea fuit sententia, ut Author scripti Operis idem haberetur ac Ecclesiastici, nempe Jesus filius Sirach (k); brevi tamen errore sensit, cujus palinodiam recinens in l. 2. Retract. cap. 14. fatetur quidem multò probabilius esse, alium à Jesu filio Sirach Authorem habuisse Librum Sapientiae; nil tamen eà de re ulterius addit. Sed extra controversiam ponit idem Augustinus, hunc Librum, sicut & Ecclesiasticum, Authorem habuisse Divino Spiritu afflatum (l): Quoniam in auctoritatem recipi meruerunt, inter Prophetas numerandi sunt. Alibi verò scribit, veteres Ecclesiasticos Authores, temporibus Apostolicis proximis, auctoritate hujus Libri usos fuisse, veluti divinitus scripti Operis; quare, inquit, probandum omnino est Liber, & è Canone Scriptorum Sacrorum non expungendus (m). S. Hieronymus in Prol. Galeat. tradit: Nonnulli Scriptorum Veterum hunc esse Philonis Judæi affirmant. In hac sententia fuerunt Authores post ipsum plures. Sed hanc aliqui veluti perniciosam opinionem, auctoritatem Divini Operis evententem, rejecerunt; quippe quæ Authorem Libri habeat Judæum nullo Dei Spiritu inter scribendum afflatum (n); alii verò eam prorsus amplexi sunt (o); quanquam sanior illorum pars hunc Philonem, de quo S. Hieronymus, vetustiorum fuisse suspicatur altero Judæo Philone, scriptis Lucubrationibus notissimo (p). Plures enim cognomines viros distinguunt; primum Ptolemæo Philadelpho coævum, & è numero, uti quidam ferunt, Septuaginta Interpretum; alterum, quem Biblium Josephus & Eusebius appellant; tertium tandem, qui sub Philonis Judæi nomine celebratur; quartus Philo Author Libri de Anima, de quo in Libro Juchasim, sub secundo Templo florebat. De primo Philone cum nulla in antiquitate sit mentio, nihil est cur ejus ætas ad Philadelphum & Septuaginta Interpretes statuatur; facile nec eo tempore, nec alio quocumque in vivis egit. Alter Philo è Biblio oriundus, religione erat Paganus, ac vertendæ è Phoenicio in Graecum Historiæ Phoenicæ operam impendit (q). Apud Josephum eodem in censu habetur (*) ac Demetrius, & Eupolemus; ambo verò cum à Sacris Hebraeis alieni fuissent, neque satis nosse eorum Libros, neque Populi historiam calluisse poterant. Porro talis Vir scribendo Operi sacro & prophético

qui recentiores illas auctoritates Isaiæ, & captivitate Babylonicæ. k De doct. Cbrist. l. 2. c. 8. lli duo Libri, primus qui Sapientia, alius qui Ecclesiasticus inscribitur; de quadam similitudine Salomonis esse dicuntur; nam Jesus filius Sirach eos scripsisse constantissimè perhibetur. l De Doctr. Cbrist. l. 20. c. 6. m Id. de prad. cap. 14. Quem sibi anteposuerunt etiam temporibus proximis Apostolorum egregi Tractatores, qui eum testem adhibent, nihil se adhibere nisi Divinum testimonium crediturunt. n Jacobus Faber Vien. ep. apud Lorin. hic præf. cap. 2. o Ita Lyr. hic Galeat. de arc. can. Catb. Fidei l. 1. c. 4. Vives l. 17. c. 20. in August. de Croit. & alii quidam. p Ita Dried. de Eccles. dogm. l. 1. c. 4. Michael Medina de recta in Deum fide l. 6. c. 12. Genebr. ad ann. 3860. Pamel. in notis ad S. Cyprian. de Mortal. n. 43. Canis. de locis l. 1. c. 11. & alii passim. q Euseb. Praepar. l. 1. c. 6. * Lib. 1. contr. App. tico